

EXAMENSARBETE

Hösten 2005

Lärarytbildningen

En bro till nytt språk Lärares syn på modersmålets betydelse för andraspråksinlärningen

Författare

Helen Kullander

Niloofer Mehrli

Handledare

Anna Flyman Mattsson

En bro till nytt språk

Lärares syn på modersmålets betydelse för andraspråksinläringen

Abstract

Vi har valt att studera modersmålets betydelse eftersom Sverige under de senaste åren har blivit ett mångkulturellt land och pedagogerna kommer att möta många elever med rötter i andra länder. Denna studie syftar till att undersöka hur blivande och verksamma lärare med inriktning mot modersmål eller mot övriga ämnen ser på modersmål och andraspråk. I arbetet tar vi bland annat upp modersmålsundervisningens historia, vad Skolverket har rapporterat de senaste decennierna om modersmål och om barns språkinläring. Vi har arbetat utifrån en kvantitativ metod för att nå ut till ett stort antal respondenter. Medverkande i vår undersökning är totalt 86 personer, varav 24 modersmåls lärare, 32 lärare i övriga ämnen och 30 lärarstudenter, som besvarat enkäter i en attitydundersökning. Resultatet vi fick fram visar att det främst är modersmåls lärare (annat språk än svenska) som är medvetna om att modersmålet har stor betydelse för elevernas identitet och kulturtillhörighet samt leder till en bättre inläring av ett nytt språk. Resultatet visar också att det framförallt är de blivande lärarna som behöver få mer information om modersmålsundervisning och andraspråksinläring.

Ämnesord: modersmål, modersmålsundervisning, andraspråksinläring, medvetenhet, språkinläring

INNEHÅLL

1 Inledning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte ..	7
2 Forskningsbakgrund.....	8
2.1 Modersmålsundervisningens historia	8
2.2 Barns språkinlärning	9
2.2.1 Förstaspråksinlärning	10
2.2.2 Andraspråksinlärning	11
2.2.3 Elevernas kapacitet och deras kunskapsutveckling	12
2.3 Forskning kring modersmålsundervisning och flerspråkighet	13
2.4 Modersmålsundervisning i skolan	15
2.4.1 Barn och modersmålsundervisning	16
2.5 Olika faktorer i modersmålsundervisningen	16
2.5.1 Modersmåls lärare	16
2.5.2 Läromedel	19
2.5.3 Schema och tid	19
3 Problemprecisering	20
4 Metod och material.....	20
4.1 Urval	21
4.2 Etiska överväganden	22
4.3 Upplägg och genomförande	23
5 Redovisning av resultat	24
5.1 Fråga 1: Är det viktigt att andraspråkselever blir erbjudna modersmålsundervisning?	25

5.2 Fråga 2: Anser du att kunskaper i modersmålet har någon betydelse för eleven vid andraspråksinlärning?	27
5.3 Fråga 3: Tycker du att elever med annat modersmål än svenska ska få tala detta språk med varandra under lektioner och övrig tid i skolan?	29
6 Diskussion och sammanfattning	32
7 Slutord	36
Källförteckning	
Bilagor	

Förord

Ett stort tack till våra respondenter som har hjälpt oss genom att besvara enkäter och dela med sig av sina tankar. Vi vill också tacka vår handledare Anna Flyman Mattsson för goda råd och stort stöd. Slutligen vill vi tacka våra familjer för deras tålamod under hela vårt arbete.

Helen Kullander och Niloofar Mehrali

1 Inledning

Den som inte undervisas på sitt modersmål har från början en svårare uppgift i skolan. Att tillägna sig kunskaper på ett språk som man ännu bara behärskar bristfälligt gör inläringen till ett dubbelt, eller snarare mångdubbelt, arbete.

(Ladberg 2000:156)

Vi har valt att skriva om modersmålsundervisning, med vilket vi menar undervisning i annat språk än svenska, eftersom vi tycker det är mycket viktigt att främja aktiv tvåspråkighet. Språket har stor betydelse för vår identitet och kulturtillhörighet, samt för möjligheten att kommunicera (Paulin 1995:12). Genom att modersmålet utvecklas underlättas inläringen av ett nytt språk. Då ett barn kan ett ord på sitt modersmål blir det lättare att ta ordet till sig på det nya språket (Ladberg 2000:181). För att utbyggnaden av ett språk ska fortlöpa måste basen finnas, och denna tillägnar sig barn lättast genom sitt modersmål (Paulin, 1995). Det är därför av stor vikt att alla barn som har rätt till modersmålsundervisning i skolan också blir erbjudna detta.

1.1 Bakgrund

Enligt Skolverket är andelen elever i den svenska grundskolan, som har rätt till undervisning i annat modersmål än svenska, ungefär 12 procent. Av dessa elever är det endast drygt hälften som deltar. Antalet elever som deltar i modersmålsundervisning blev färre under 1990-talet. Hur många elever som är berättigade till modersmålsundervisning och som deltar i denna skiljer sig åt mellan olika kommuner i landet. I storstäderna deltar drygt 60 procent av eleverna medan antalet deltagande elever i glesbygdskommunerna är knappt 20 procent (*Fler språk – fler möjligheter* 2002:103).

Enligt Lpo94 har elever, som har ett annat modersmål än svenska och använder detta i sitt umgänge med minst en förälder eller vårdnadshavare, rätt till modersmålsundervisning. Det är frivilligt för eleverna att delta, men kommunerna har skyldighet att erbjuda dem modersmålsundervisning. Om ingen lämplig lärare finns tillgänglig eller om antalet elever i en undervisningsgrupp är mindre än fem har dock kommunen rätt att göra undantag från skyldigheten att ordna modersmålsundervisning (*Fler språk – fler möjligheter* 2002:27).

I *Grundskolans kursplaner och betygskriterier* (2000:37) står att skolan har till syfte att hävda elevernas utveckling till flerspråkiga individer med flerkulturell identitet. Lärande och modersmål hänger samman, och kunskaper i det egna språket är en väg till att lära svenska. Undervisning i modersmålet har ett viktigt uppdrag när det handlar om att stödja elevernas kunskapsutveckling.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att studera hur lärare i grundskolan ser på modersmålsundervisning och dess betydelse för inläring av andraspråk. Vi har valt att fokusera på tre olika kategorier av lärare för att se om de har olika uppfattning om ämnet. De tillfrågade är verksamma lärare, som undervisar i annat modersmål än svenska respektive i övriga ämnen, och blivande lärare, varav de flesta läser fjärde terminen på lärarutbildningen,

2 Forskningsbakgrund

I forskningsbakgrunden har vi valt att skriva om modersmålsundervisningens historia, barns språkinläring samt tidigare forskning kring modersmålsundervisning och flerspråkighet. Vi behandlar även modersmålsundervisning i skolan och olika faktorer i modersmålsundervisningen. Anledningen till att vi har med dessa delar är att vi anser att de är relevanta för vår undersökning och ger en god förförståelse i ämnet.

2.1 Modersmålsundervisningens historia

Benämningen hemspråk byttes år 1997 ut mot termen modersmål. Samtidigt började hemspråksundervisning kallas för modersmålsundervisning. Orsaken till förändringarna var att hemspråk ansågs ge associationer till ett språk som endast kan användas i hemmet. Dessutom ansågs det inte vara ett passande namn för ett undervisningsämne i skolan (Håkansson 2003:76).

I Lgr69 finns en kursplan endast för finska språket. Inte förrän i Lgr80 går det att finna modersmål som eget ämne. År 1975 fattade riksdagen ett beslut om en officiell invandrapolitik med jämlikhet, valfrihet och samverkan som mål, och som en konsekvens av detta genomfördes hemspråksreformen 1977. Denna innebar att det fastställdes regler gällande barns rätt till modersmålsundervisning, studiehandledning på modersmålet och svenskundervisning. Skolans mål för modersmålsundervisningen blev bland annat aktiv tvåspråkighet (Paulin 1995:10). Begreppet *aktiv tvåspråkighet* har inte definierats officiellt, men för att vara meningsfullt måste det innebära att andraspråksbarn ska kunna använda båda sina språk på förstaspråksnivå i alla nödvändiga och önskade situationer (Tingbjörn 1994:44).

Då hemspråksreformen började gälla blev kommunerna skyldiga att inrätta modersmålsundervisning för de elever som önskade detta, och det skulle vara på ett sätt som täcker elevens behov. Kommunerna skulle även informera föräldrarna om möjligheterna till undervisning i och på modersmålet samt vikten av denna. I samband med den nya läroplanen, Lpo94, ändrades en del regler, men de grundläggande bestämmelserna för modersmålsundervisningen förblev desamma (*Undervisning i hemspråk och svenska som andraspråk* 1992:46).

2.2 Barns språkinlärning

Kunskap om språk och modersmål är intressant och spelar också en viktig roll i elevens språkliga utveckling. För att erövra språket är det viktigt att pedagogerna medvetet tänker på att det finns olika sätt att hjälpa barnet på i deras språkutveckling. Ellneby (1996) har följande viktiga tips för pedagoger:

- Skapa positiva förväntningar för samtal och uppmuntra barnen att våga prata.
- Betona viktiga nyckelord i meningar och repetera viktiga ord för barnen.
- Hjälpa barnen att hålla igång samtal.
- Inte gissa utan faktiskt ta reda på vad barnen verkligen vill förklara.
- Tala tydligt och långsamt och prata om det som sker här och nu, inte vad som sker i framtiden.
- Koppla ihop gester och ord så att barnen förstår vad pedagogen menar.
- Utveckla vad barnen säger, tex blå penna – Vill du ha en blå penna? (Ellneby 1996:124).

Inom språkinlärningen är inlärningen av ord den mest tidskrävande delen. Vi behöver kunna de rätta orden för att göra oss förstådda och för att förstå andra människor i tal och skrift. Då vi lär oss ord lär vi inte bara ordens enskilda betydelse utan även betydelsereationer mellan olika ord. Dessa betydelser är av vikt för en riktig användning av orden samt för förförståelsen. Ordinlärning är en process som tar tid och som kräver att man hör och använder ordet upprepade gånger (Nelson Wareborn 2004:7).

Barn lär sig sitt modersmål på samma sätt oavsett var i världen de bor. Barn hör språket genom att föräldrar och andra i barnets omgivning talar. De lär sig ord i sammanhang som är viktiga för dem, anstränger sig för att förstå, gör antaganden som de testar och omprövar och drar sedan egna slutsatser. Därefter börjar barn härma och använda de ord som de förstått.

Språkinlärning innebär således att tänka och förstå (Paulin 1995:22). Detta överensstämmer med Vygotskys tankar. Han ansåg att det är genom social samvaro med andra som barn lär sig och utforskar språk. Barn kan inte ge innebörd åt ord själva, men får det stöd de behöver för att språket ska utvecklas, när de pratar med vuxna (Håkansson 1998:17). Enligt många forskare har det aktiva deltagandet i olika slags samtal en betydelsefull roll även för andraspråkutvecklingen (Lindberg 1996:41).

En av de viktigaste frågorna för EU är att inspirera människor att lära sig andra språk och se till att de erbjuds undervisning av högsta standard. EU strävar efter att språkundervisning

och språkinläring får en naturlig plats både i hemmet och i samhället. Språkinläring är en viktig sak som berör alla människor genom livet, och den måste främjas överallt, inte bara i klassrummet. EU:s regioner måste visa respekt för alla människor oavsett modersmål, och skapa mer språkvänliga miljöer där den språkliga mångfalden får utnyttjas på lämpligt sätt. Att skapa en språkvänlig miljö är omöjligt utan att införa en riktigt integrerad syn på språk. En grundläggande princip för den Europeiska unionen är respekt för unionens språkliga mångfald. För att skapa ett flerspråkigt EU har språklärarna en stor roll. En rätt kombination av språkkunskaper och pedagogisk kompetens hos lärarna framkallar fungerande förebilder för flerspråkighet och mångkulturell medvetenhet (*Främja språkinläring och språklig mångfald* 2004).

2.2.1 Förstaspråksinläring

Med *förstaspråksinläring* menas att ett barn lär sig *ett* språk före något annat språk. Genom denna definition kan också inläringen av två språk parallellt inkluderas. Ett exempel på detta är om föräldrarna har olika modersmål och använder båda dessa språk när de pratar med sina barn. Det kan kallas *simultan förstaspråksinläring* och det som brukar diskuteras är hur barn kan hålla isär de två språken, så kallad kodseparering. Många forskare anser idag att barnet börjar med att utgå ifrån ett gemensamt system för båda språken och efter hand lär sig att separera dem och använda dem i den situation de behövs (Viberg 1992:9).

I en normal språkutveckling uppnår barnet gradvis olika språkliga och begreppsliga nivåer. Om utvecklingen av modersmålet stannar upp innebär det ett avbrott i begreppsutvecklingen. Det är därför viktigt att barnets modersmål får en allsidig utveckling, så att inläringen av andraspråket kan underlättas (*Undervisning i hemspråk och svenska som andraspråk* 1992:40). Flerspråkiga barn behöver alla sina språk. Det språk som talas i familjen kan aldrig ersättas av något annat språk. Däremot kan det kompletteras med det eller de språk barnet har behov av i skolan och samhället (Ladberg 2003:127). Flerspråkiga barn lär sig både sitt modersmål och sitt andraspråk på samma sätt, genom att lyssna på språk, bearbeta det, bilda en hypotes om det, pröva det själv, omarbета för att slutligen komma fram till en slutsats. De har dock andra förutsättningar än enspråkiga barn för språkinläring eftersom deras språkmiljö ser annorlunda ut. Möjligheterna att använda modersmålet är mer eller mindre begränsat då det är andraspråket, majoritetens språk, som används i skola och samhälle.

Andraspråkselevernas språkutveckling och språkinläring är beroende av hur länge de bott i Sverige, och eleverna kan indelas i två olika grupper:

- Barn som först lär sig sitt modersmål och därefter andraspråket, svenska.
- Barn som lär sig svenska mycket tidigt i livet eller lär sig modersmål och svenska parallellt från födelsen (Paulin 1995:24).

Språkinläringen är nära sammankopplad med tankeförmågan, den kognitiva utvecklingen. Om ett barn endast får undervisning i sitt andraspråk stannar modersmålsutvecklingen upp. För att modersmålet ska fortsätta att utvecklas måste det användas till att tänka och lära nya saker. Under förskole- och skolåldern behöver språket stimuleras för att det ska utvecklas. Det är därför betydelsefullt att alla nyinflyttade andraspråkselever får tillgång till undervisning och studiehjälp på sitt modersmål. Undervisning på modersmålet i olika ämnen är den enda försäkringen mot uppehåll i språk- och tankeutveckling (Paulin 1995:25).

Enligt Teleman (1991:24) finns det fyra principer för skolans språkundervisning i modersmålet:

- Språket ska utvecklas av eleven själv.
- Användning av språk i allvar och sanning manar alltid på språkutvecklingen.
- Språkmedvetenhet, språkkunskap och formell, isolerad språkträning är viktiga som redskap men måste alltid vara underordnade språkliga inlärningsmetoder.
- Pedagogiken är inte bra om den skadar det språkliga självförtroendet.

2.2.2 Andraspråksinläring

Med termen *andraspråksinläring* menas att *ett* språk blir ordentligt etablerat först, och därefter lärs ett eller flera andra språk in. Här kan man skilja på *informell inläring*, som betyder att inläringen sker på egen hand utan undervisning, och *formell inläring*, då inläringen sker genom undervisning (Viberg 1992:11). Monica Axelsson menar att andraspråksinläring skiljer sig åt från inläring av främmande språk genom att den sker i kontakt med infödda talare av andraspråket, medan inläringen av främmande språk sker utanför språkets naturliga miljö. Som exempel kan nämnas att svenska som andraspråk lärs in i Sverige medan svenska som främmande språk lärs in utanför Sverige (Axelsson 2003 i Bjar & Liberg 2003:127).

Barnet behöver vara motiverat för att lära sig ett nytt språk. Då språket är starkt kopplat till den egna identiteten finns risken att barnet inte vill lära sig ett språk som upplevs som negativt på något sätt och därför spelar samhällets och skolans värderingar stor roll. Det är

mycket viktigt att alla barn känner sig välkomna i skolan, och det gör de oftast om personalen har en positiv attityd till barnets modersmål (Svensson 1998:196). I vilken utsträckning ett barn blir tvåspråkigt, och hur väl barnet lär sig sitt modersmål beror även på hur gammalt det var när det kom till Sverige, föräldrarnas kunskaper och medvetenhet samt hur kompetent modersmålläraren är (Paulin 1995:22). Om de psykosociala faktorerna är fördelaktiga blir ett barn tvåspråkigt ju tidigare det börjar inläringen av andraspråket. I språkinläringen tar barnet egentligen reda på hur koden för språket ser ut, och detta kan göras med två eller flera språk samtidigt om det görs från början. Om barnet börjat lära sig *ett* språk är det dock riskabelt att blanda in ett nytt språk mitt i kodknäcksperioden, eftersom det kan innebära störningar i språkinläringen och språkutvecklingen (Paulin 1995:25).

Det är viktigt att lärare som arbetar med tvåspråkiga elever i skolan har beredskap för att ge råd om tvåspråkighet till föräldrar. Föräldrar måste få veta att tvåspråkighet är en tillgång och att den utvecklas automatiskt precis som andra språkfärdigheter hos deras barn. Det är klart att skolan har en roll att fylla, men hemmet spelar också en viktig roll för färdigheter i språkutveckling, vilket har stor betydelse för elevernas framgång. Detta innebär att hemmet kan ge språkligt stöd till barnet genom att ge möjlighet att berätta, läsa, samtala och arrangera aktiviteter för att organisera en bättre skolgång (Fredriksson & Taube, 2001).

2.2.3 Elevernas kapacitet och deras kunskapsutveckling

Synen på elevens förmåga har radikalt förändrats under senare år. Pedagogerna tror att elevens egen förmåga har stor betydelse för att lära sig språk, bilda egna regler, tänka och förstå samt dra egna slutsatser. Språket förekommer överallt och det blir en anledning för dem att förstå och tänka på sammanhangen (Paulin 1995:126).

Pedagogens kunskap om språkinläring, flerspråkighet och vad som utvecklar barnets språk kan ge stöd för elevens kunskapsutveckling. Pedagogen kan stötta barnet intellektuellt såväl som socialt om denne betraktar barnets kunskap som en tillgång, inte som en belastning. Det är viktigt att se på alla barnets värdefulla språkkunskaper som just kunskaper (Ladberg 2000:184).

För att kunna ta till sig kunskaper i skolan är läsning en av de centrala färdigheterna. Att lära sig läsa bildar själva medelpunkten i många andraspråkselevs integrering i den svenska skolan. Om eleven misslyckas med att lära sig läsa och skriva kommer denne att få en negativ självbild och känner sig hjälplös. Det är möjligt i många fall att misslyckande i läsning sprider sig till alla områden i skolan. Sådana elever får en dålig bild av sig själva och tappar

självförtroendet. Eleven upplever att ha tappat kontrollen över sig själv och betraktar sig som oduglig och misslyckad. De flesta sv2-lärare kan intyga att goda läskunskaper har stor betydelse för inhämtandet av kunskaper i skolan och bidrar till att öka elevernas kapacitet (Fredriksson & Taube 2001:4).

2.3 Forskning kring modersmålsundervisning och flerspråkighet

I Fler språk – fler möjligheter: utveckling av modersmålsstödet och modersmålsundervisningen, en forskningsöversikt, redovisas studier om språkfärdigheter i modersmålet hos elever som har tvåspråkig undervisning, och hos elever som får sin undervisning i svensk klass och deltar i modersmålsundervisning. Forskningsresultaten visar att elever som får undervisning i en tvåspråkig undervisningsmodell har högre färdigheter i sitt modersmål än de elever som går i svensk klass och deltar i modersmålsundervisning.

Elever som deltagit i modersmålsstöd i förskolan och modersmålsundervisning i grundskolan och på gymnasiet har en benägenhet att ha fler undersökta positiva faktorer än de som avbrutit modersmålsundervisningen tidigare. Exempel på detta är högre betyg i svenska och matematik, att de behärskar svenska språket bättre, upplever en större trygghet samt har lättare att ta till sig den nya kulturen. I rapporten tar man upp frågan om modersmålsstödet i förskolan och modersmålsundervisningen i ordinarie klass är tillräcklig för att eleverna ska få bästa möjliga färdigheter i modersmålet. Undervisning på modersmålet i andra ämnen än just modersmål bör uppmärksammas i större utsträckning än vad som görs idag (*Fler språk – fler möjligheter* 2002). Forskning som gällt språkutveckling och skolframgångar hos minoritetsbarn har givit uppenbara argument för modersmålsundervisningen. Modersmålsundervisningen kan vara betydelsefull både för modersmålets utveckling och för utvecklingen av svenska som andraspråk. Dessutom är modersmålsundervisningen viktig ifråga om inhämtande av kunskap i skolan för många barn och den stödjer utvecklingen av en trygg etnisk identitet (*Undervisning i hemspråk och svenska som andraspråk* 1992:36).

Inom forskningen finns en stor enighet om att modersmålet har en stor, ibland till och med en avgörande, betydelse för flerspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling. Vi lär bäst på ett språk som vi förstår, och därför bör elever få utveckla sitt modersmål parallellt med andraspråket i skolarbetet. Forskning har bedrivits gällande modersmålets inverkan på minoritetsspråkselevs andraspråksinläring. Det finns de som säger att det skulle vara att föredra att ensidigt satsa på andraspråket, eftersom det finns ett begränsat språkutrymme i

hjärnan. I själva verket visar forskning att andraspråket gynnas av att utvecklas parallellt med modersmålet, och ofta gynnas även den kognitiva utvecklingen av tvåspråkighet (Lindberg 2005).

Det finns de lärare som tror att det borde vara förbjudet för eleverna att använda sitt modersmål på lektionerna, och som tycker att modersmålläraren ska använda modersmålet och övriga lärare svenska språket. I verkligheten är det så att språkutrymmet i hjärnan är obegränsat och elever som har två språk i huvudet behöver använda och tänka på båda språken (Paulin 1995:87). Både forskning, enligt bland annat Hyltenstam & Toumela (1996 i Nelson Wareborn 2004) och erfarenhet visar att inläringen av svenska som andraspråk underlättas för de elever som fått möjlighet att använda sitt modersmål i arbetet med begreppsbyggnad. Elever som fortlöpande deltagit i modersmålsundervisning har ofta högre betyg i ämnen som svenska, matematik och engelska än de elever som inte fått någon undervisning i modersmålet. Deras kunskaper i svenska språket är också bättre än hos övriga andraspråkselever (Nelson Wareborn 2004:10).

Det finns många vuxna som tror att orden på barnets modersmål kommer istället för de svenska orden. I realiteten fungerar modersmålet som en länk till andraspråket, och det ord barnet kan på modersmålet är lättare att lära på ett nytt språk (Ladberg 2000:181). En hel del enspråkiga vuxna har låga förväntningar på flerspråkiga barn, vilket kan vara farligt då barns möjligheter kan begränsas av låga förväntningar. Vuxnas förväntningar på barn är betydelsefulla för barnens framgångar eller svårigheter. Om de vuxna har åsikten att det är svårt och att flerspråkighet kommer att hindra barnens utveckling, är risken stor att det är så det blir (Ladberg 2003:13). Det är till stor del genom språket man ”presenterar sig själv”. Man visar då den erfarenhet och kunskap man har samt andra egenskaper som exempelvis hur intressant man är. Detta görs genom att man använder språkets resurser. Om en person hindras att presentera sig själv på detta sätt genom att inte behärska språket tillräckligt väl kan detta sätta allvarliga spår senare under skoltiden och i livet (*Undervisning i hemspråk och svenska som andraspråk* 1992:92).

Enligt Hyltenstam och Toumela (1996) har undervisning i modersmålet flera uppgifter under skoltiden. Forskningen redovisar att minoritetsbarns språkutveckling och skolframgång ger uppenbara diskussioner kring modersmålsundervisning i någon form.

Om ett barn har utvecklat sitt begreppsförråd på ett språk, så innebär på lång tid fungerar effektivt som stöd för minnet eller tänkandet. De nya begreppen blir svåra att fånga, och förhållandet mellan ordformen och ordets andraspråksinläringen i stor utsträckning att sätta nya språkliga etiketter på kända begrepp. På motsvarande sätt innebär andraspråksinläring för ett barn vars språkliga och begreppsliga utveckling stannat av i det första språket att det genom det nya språket måste lära sig både begreppen och etiketterna samtidigt. Detta är en betydligt tuffare uppgift, eftersom det nya språket inte begreppsinnehåll kan bli suddigt. Om man alltså vill underlätta inläringen av svenskan är det viktigt att barnets förstaspråk får en allsidig utveckling.

(Hyltenstam & Toumela 1996 i Hyltenstam (red.) 1996:40)

2.4 Modersmålsundervisning i skolan

När eleven kan få undervisning på sitt modersmål eller det språk som är starkast, kan elevens uppfattning av innehållet bli bättre. Då kan denne reflektera, ställa frågor och kommunicera lättare (Ladberg 2003:177). Att få undervisning jämsides på både modersmålet och samhällets språk är det mest effektiva för minoritetsbarn i skolan, eftersom båda språken då utvecklas som tankespråk (*Fler språk – fler möjligheter* 2002:79). Hyltenstam & Toumela (1996) är eniga om att undervisningsspråket kan få stöd av modersmålet då modersmållärare hjälper minoritetsbarn genom att förklara på barnens modersmål. Detta gör att deras förståelse av det svenska innehållet stärks och utvecklas. Författarna tycker att utveckling av modersmålsundervisning som ”tankespråk” i skolan kan vara till hjälp för inläringen av det svenska språket (Hyltenstam & Toumela 1996:40). I *Skola för bildning* under rubriken Hemspråk står det att modersmålets betydelse för människans språk-, personlighets- och tankeutveckling är fundamental, och att det krävs att man behärskar sitt eget språk för att utvecklingen ska fortgå. Här går det också att läsa att skolans uppgift är att främja utvecklingen för elever med annat modersmål än svenska så att de blir tvåspråkiga individer med dubbel kulturkompetens (*Skola för bildning* 1992:214).

I kursplanen går det att utläsa att lärande är starkt förknippat med modersmålet och att befästa kunskaper i det egna språket är en väg till att lära också på svenska. Skolan skall i sin undervisning i modersmålet sträva efter att eleven:

- utvecklar sin förmåga att förstå och uttrycka sig muntligt och skriftligt på modersmålet,
- utvecklar sin förmåga att med behållning läsa och förstå skilda slag av texter på modersmålet,
- tillägnar sig kunskaper om språkets uppbyggnad för att kunna göra jämförelser mellan sitt modersmål och det svenska språket och därigenom utveckla sin tvåspråkighet

(*Grundskolans kursplaner och betygskriterier* 2000:37).

2.4.1 Barn och modersmålsundervisning

Elevernas åsikter om att ha modersmålsundervisning kan variera under skoltiden. Många minoritetselever tycker inte det är roligt att vara annorlunda än kamraterna. Det är inte problematiskt under de första åren, men de flesta eleverna vill slippa modersmålsundervisning lite senare. När de blir mognare och äldre förstår de dock vilken tillgång det är att ha två språk och att modersmål handlar om deras egen identitet och tankeutveckling (Hill 1996).

Motivationen att lära sig majoritetsspråket kan släckas hos andraspråkselever om majoriteten visar förtryckande attityder gentemot minoriteten. Möjligheterna eller motivationen för inläring av svenska kommer inte att förbättras så länge de segregativa dragen finns i skolan och samhället. Situationen blir annorlunda om tvåspråkiga elever inte får undervisning i sitt modersmål. Resultatet blir att tvåspråkiga elever inte utvecklar något språk till en så kvalificerad nivå att de kan inhämta omvärldskunskap eller utveckla sitt tänkande i ett modernt krävandesamhälle. Modersmålsundervisningen är en definitiv överlevnadsfaktor för en elevs livssituation i skolan (Hyltenstam & Tuomela 1996:41).

2.5 Olika faktorer i modersmålsundervisningen

Olika faktorer som är betydelsefulla för undervisning i annat modersmål än svenska, och för elever som deltar i denna, är modersmålslärarna, läromedel som används samt tidpunkt och schema för undervisningen.

2.5.1 Modersmålslärare

Mellan åren 1977 och 1988 utbildades modersmålslärare på den så kallade hemspråkslärarlinjen. Därefter har utbildningen funnits inom grundskollärarlinjens hemspråksvariant (*Undervisning i hemspråk och svenska som andraspråk* 1992:50).

Modersmålsläraren undervisar ofta elever i alla stadier i grund- och gymnasieskolan. Det innebär att läraren måste ha kunskap om barn och ungdomar i alla åldrar och ha tillgång till studiematerial för alla årskurser (Ladberg 2000:183). Elevernas behärskning av modersmålet kan också variera stort, betydligt mer än bland svenska barn i deras modersmål. Därför måste modersmålsläraren, förutom att hålla vanlig modersmålsundervisning, även kompensera det

som eleverna saknar i sin språkanvändning (*Undervisning i hemspråk och svenska som andraspråk* 1992:39).

Eleverna lär sig läsa och skriva på svenska effektivt och snabbt när de har stöd av modersmåls lärare i skolan. Modersmåls läraren kan förklara och jämföra skillnader mellan modersmålet och svenska med hjälp av den förförståelse av språket de har. Modersmåls lärare har kunskap om elevens bakgrund, värderingar och kultur, och kan välja lämpliga texter som läsmaterial och stödja eleven i inläringssituationer. Det är modersmåls läraren som känner till elevens språk, eventuella dialekt och talspråk (Paulin 1995:47). En elev som är nyinflyttad till Sverige och redan kan läsa och skriva på sitt eget modersmål kan genom att få stöd och hjälp av en modersmåls lärare snabbt lära sig läsa och skriva också på svenska. Eftersom modersmåls läraren kan elevens språk kan hon eller han förklara skillnader mellan det egna och det svenska språket samt hjälpa till med förförståelse till svenska texter (Paulin 1995:50).

Storleken på elevgrupperna kan också skilja sig åt, och olika gruppstorlekar kräver olika arbetsmetoder. För att vara en god modersmåls lärare krävs därför breda kunskaper och stor flexibilitet (Ladberg 2000:183). En modersmåls lärare måste även ha kunskap om barns språkinläring och språkutveckling och ha kunskaper om metoder för att utveckla språket samt ha förståelse för sin uppgift och roll som modersmåls lärare (Paulin 1995:14).

Modersmåls läraren är ofta mycket viktig för modersmåls eleverna då läraren förstår barnen, både när det gäller språkproblem och sociala problem (Hyltenstam 1981:166). Modersmåls lärarens funktion, förutom den pedagogiska, är att ha kontakt med invandrarföräldrar, vilka får möjlighet att tala och få saker förklarade för sig på sitt eget modersmål (*Undervisning i hemspråk och svenska som andraspråk* 1992:92).

Den arbetssituation och den ställning modersmåls läraren har i skolan har stor betydelse för vilket arbete som kan utträttas. När läraren har tillgång till en lämplig lokal och ett arbetsschema som är rimligt samt får kontinuerlig information om aktiviteter och händelser på skolan, går det att göra ett bra arbete (Ladberg 2000:186).

Läraren ska göra medvetna val och veta varför valen görs. Läraren ska också välja de arbetsätt som passar bäst till innehållet och eleverna. Frågorna *vad – varför – hur* är alltid viktiga att utgå ifrån. Traditionellt utgår läraren ifrån begreppen lyssna, tala, läsa, skriva och grammatik i sin undervisning. Modersmåls läraren ska kompensera den begränsade språkmiljön och integrera elevens splittrade intryck och upplevelser, och måste därför utgå ifrån elevens erfarenheter och situation i undervisningen samt ta hänsyn till språkutvecklingens villkor (Paulin 1995:79).

Pedagogerna trodde förr att eleverna lärde sig språk genom att delta i sv2 och modersmålsundervisning, och att de fick övriga kunskaper under andra lektioner. Nu vet vi att eleverna lär sig språk överallt, på alla lektioner. Det är valet av innehåll som gör lektioner givande och språkutvecklande (Paulin 1995:126). För att ge eleverna de bästa förutsättningar för inläring krävs samarbete mellan modersmåls läraren och elevens övriga lärare. Inläringseffekten blir förstärkt om lärarna planerar verksamheten tillsammans, så att de behandlar samma arbetsområde, var och en på sitt sätt. De olika momenten på olika språk skapar och stödjer förståelsen hos majoritetselever. Det blir automatiskt repetition eller fördjupning, vilket kan underlätta inläringen. Undervisningen i språk kan ge utrymme för associationer med hjälp och stöd av de gemensamma arbetsområdena (Paulin 1995:125). Det bästa vore om modersmåls läraren kunde arbeta mer med ämnesundervisning på modersmålet än med att översätta till egna lektioner och till andra lärare. Anledningen till detta är att alla elever måste få möjlighet att tänka och kommunicera på sin egen kunskaps- och begreppsnivå och inte bara på det faktiska plan som svenska språket räcker till (Bergman m.fl. 1992:64).

Läraryrket genomförde under år 2003 en undersökning bland de av sina medlemmar som har anställningar som modersmåls lärare. Denna visade på fyra delproblem när det gäller modersmåls lärarnas arbetsuppgifter:

1. Elevantalet har ökat.
2. Modersmåls lärarna arbetar på flera olika skolor, vilket innebär att de inte får någon naturlig skoltillhörighet.
3. Restiden mellan olika skolor har ökat eftersom antalet skolor lärarna arbetar på har blivit fler.
4. Undervisningstiden för varje elev har minskat, på grund av längre restider och minskade beställningar.

(Modersmål - en utnyttjad resurs för skolans mångfald och utveckling 2005)

År 2004 gjorde Läraryrket en enkätundersökning, som uppföljning till undersökningen året tidigare. Denna visar att landets modersmåls lärare har en stor bredd i sin utbildning, vilket skulle kunna vara en stor tillgång för skolorna om den utnyttjades på rätt sätt. Detta skulle gynna alla elever, men främst elever med annat modersmål än svenska. Lärarnas arbetsuppgifter skulle kunna vara som modersmåls lärare och språklärare i nybörjarspråk från årskurs 6 samt eventuellt i andra ämnen

(Modersmål - en utnyttjad resurs för skolans mångfald och utveckling 2005).

2.5.2 Läromedel

Modersmålsundervisning i svenska skolor förekommer på ungefär 60 olika språk. Många läromedel som används ute i skolorna är ursprungligen framtagna för att användas i undervisning i ursprungslandet. Det betyder att modersmållärarna måste anpassa detta material till svenska förhållanden eller leta upp annat material (*Fler språk – fler möjligheter* 2002:215).

Vilken läsinlärningsmetod modersmålläraren väljer för sin undervisning beror ofta på tillgången på läsläror på modersmålet. Problemet kan då bli att läsläran styr undervisningen till en och samma läsinlärningsmetod för alla barn. Ett annat problem modersmålläraren kan stöta på i arbetet med importerade läromedel är att modersmålselever som är födda och har vuxit upp i Sverige inte känner till begrepp, ord och miljöer som beskrivs i dessa böcker. Det innebär att texterna blir främmande för eleverna och svåra att förstå (Paulin 1995).

Många andraspråkselever har ett mindre ordförråd än vad elever med svenska som modersmål har på grund av att de missat den viktiga så kallade bokslukarperioden. Denna infinner sig under mellanstadiet och är av vikt för både läsförståelse och ordförråd. Andraspråkselever saknar ofta skönlitteratur på sitt modersmål, och språket i svensk skönlitteratur är många gånger för svårt för dem. Det är oroande att de inte har tillgång till passande böcker då god läsförmåga gynnar ordinläringen (Nelson Wareborn 2004:5).

2.5.3 Schema och tid

Modersmålsundervisningen blir oftast tilldelad mycket lite tid i skolan. Den består vanligtvis av endast en eller två lektioner per vecka, vilket inte är särskilt mycket med tanke på att både tal- och skriftspråk ska utvecklas under dessa timmar (Ladberg 2000:184). Flertalet studier visar att två timmar per vecka i modersmålsundervisning är för få för att ge någon påtaglig verkan på elevernas språkbehärskning (Håkansson 2003:78).

Undervisningen i modersmål är frivillig och ofta schemalagd efter ordinarie skoltid samt har sina egna förutsättningar som skiljer det från andra viktiga skolämnen (Ladberg 2000:182).

Det var tidigare vanligt att eleverna fick gå ifrån sina ordinarie lektioner för att få modersmålsundervisning. Nackdelen med det var att eleven missade den undervisning som resten av klassen fick. Idag är det vanligare att modersmålsundervisningen är förlagd till eftermiddagar efter den vanliga skoldagen. Det innebär att eleverna inte missar några andra

lektioner och det är lättare att finna lediga lokaler vid denna tidpunkt. En nackdel med detta är dock att eleverna får långa skoldagar och att det kan kännas kämpigt att fortsätta skoldagen då kamraterna är lediga. En annan nackdel med modersmålsundervisning på eftermiddagar är att undervisningen blir isolerad ifrån den övriga skolverksamheten och att det blir svårare för modersmålslärarna att samarbeta och planera tillsammans med elevernas övriga lärare (Ladberg 2000:184).

3 Problemprecisering

Skolverket redovisar i *Undervisning i hemspråk och svenska som andraspråk* (1992:36) forskning som visar argument *för* undervisning i modersmålet, vilken är viktig när det exempelvis gäller inhämtande av kunskaper liksom utvecklingen av en trygg etnisk identitet. Enligt forskning, som Nelson Wareborn (2004:10) redogör för, underlättas inläringen av andraspråket för de elever som deltagit i modersmålsundervisning.

Utifrån detta anser vi att det är av stor vikt för alla lärare att vara medvetna om att modersmålet gynnar andraspråket. Det är då intressant att veta hur lärare ser på ämnet och vi har valt att ha följande huvudfrågor:

- ◆ Hur ser lärare på modersmålets betydelse för andraspråksinläringen?
- ◆ Vad har lärare för syn på andraspråkselevers modersmål i skolverksamheten?

4 Metod och material

Vi har valt att arbeta utifrån en kvantitativ metod eftersom vårt mål var att ta reda på hur blivande och verksamma lärare, med inriktning mot modersmål eller mot övriga ämnen, ser på modersmålets betydelse för andraspråksinläringen. Vårt mål var att jämföra hur de olika lärargrupperna ser på ämnet. För att få fram svar från en större grupp lärare på den relativt korta tid vi skriver uppsatsen valde vi att använda oss av enkäter. Dessa lämnade vi ut till rektorer respektive biträdande rektorer på olika skolor, vilka vidarebefordrade enkäterna till de verksamma lärarna. Enligt de uppgifter vi fått av rektorerna har alla närvarande lärare blivit tilldelade en enkät. Lärarna har därefter själva tagit ställning till att besvara denna eller inte. De flesta lärare som fått en enkät har dock besvarat den. Rektorerna samlade efteråt in enkäterna och lämnade dem till oss. När det gäller studenterna på lärarutbildningen tog vi kontakt med en av högskolans lärare och fick tillåtelse att använda en del av dennes

lektionstid. Vi lämnade själva ut enkäterna till studenterna och samlade in dem när de var ifyllda. Trost (2001:22) skriver i *Enkätboken* att en kvantitativ studie ska göras då frekvenser ska anges, det vill säga om det finns ett intresse i att ange hur många procent eller antal som tycker på ett eller annat sätt. Vårt mål var just att kunna sammanställa hur stort antal av de tillfrågade som tyckte på det ena eller andra sättet.

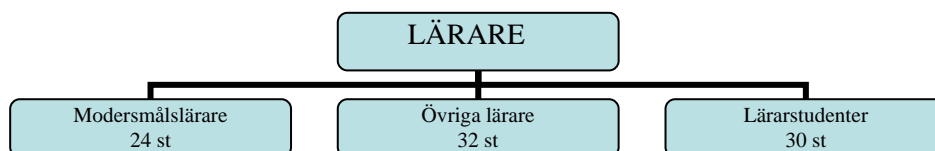
Vi utformade enkäterna i attitydundersökningen utifrån tre huvudfrågor till våra respondenter.

- Fråga 1: Är det viktigt att andraspråks elever blir erbjudna modersmålsundervisning?
- Fråga 2: Anser du att kunskaper i modersmålet har någon betydelse för eleven vid andraspråksinläring?
- Fråga 3: Tycker du att elever med annat modersmål än svenska ska få tala detta språk med varandra under lektioner och övrig tid i skolan?

Till de två första frågorna fick respondenterna svarsalternativ 1 till 5 samt vet inte att välja mellan. Svarsalternativ 1 står för ”inte alls” och svarsalternativ 5 för ”ja, mycket/stor”. Det fanns också möjlighet för respondenterna att kommentera sina svar. Till den tredje frågan kunde respondenterna välja mellan svarsalternativen ”ja” och ”nej” samt kommentera sitt svar om de önskade. (Se bilaga 1)

4.1 Urval

I vår studie har vi brett lärare ur olika kategorier att besvara enkäter i en attitydundersökning. De tillfrågade är modersmålslärare, det vill säga lärare som undervisar i ett modersmål annat än svenska, och lärare, som undervisar i flera olika ämnen ofta som klasslärare, vilka undervisar på olika skolor samt studenter på lärarutbildningen. Medverkande personer i undersökningen är totalt 86 personer (se figur 1).

Figur 1. Redovisning av antalet medverkande respondenter ur respektive kategori lärare.

På enkäterna har respondenterna fått fylla i om de studerar till lärare eller är verksamma som lärare. De har också fått svara på hur lång erfarenhet de har av andraspråkselever. Annat av intresse har varit om respondenten har sitt ursprung i Sverige. Om inte har respondenten fått besvara hur länge han eller hon bott i Sverige. Vi har även bitt respondenterna att ange ålder och kön. I undersökningen har dock ingen vikt lagts vid vare sig kön eller ålder, inte heller vid vilket ursprung respondenterna har. Anledningen till att vi har valt att inte hänvisa till dessa faktorer i resultatet är att skillnaderna i svaren från man eller kvinna, äldre eller yngre samt personer med ursprung i Sverige eller i annat land inte visat på någon märkbar skillnad i respondenternas svar. När det gäller hur lång erfarenhet av andraspråkselever lärarna har, har inte heller det haft någon betydelse för svaren. Lärare med erfarenhet och lärare utan erfarenhet av andraspråkselever har svarat på ungefär samma sätt. Vi har därför valt att endast koncentrera oss på vilken kategori lärare respondenten tillhör.

På enkäten har vi valt att inte fråga studenterna hur länge de läst på lärarutbildningen på vår enkät. Vi vet dock att kursen, som studenterna vi tillfrågade läser vid tiden för enkätundersökningen, vanligtvis läses under lärarutbildningens fjärde termin.

4.2 Etiska överväganden

Respondenterna som medverkar i vår enkätundersökning är anonyma då inga namn på dem, eller på de skolorna där de arbetar, skulle anges på enkäterna. Det innebär att de personer som deltar i vår undersökning inte på något vis kan identifieras. Detta tar Vetenskapsrådet upp som ett av sina krav bland de forskningsetiska principerna (Ejlertsson 2005:30).

I en enkätundersökning är vi, som gör undersökningen, hänvisade till respondenternas vilja att besvara våra frågor (Patel & Davidson 2003:69). Vi har varit väl medvetna om detta, och har därför försökt att göra en enkät som ser tilltalande ut samt inte är alltför omfattande för att vi ska få så många svar som möjligt. En av Vetenskapsrådets forskningsetiska principer är informationskravet, vilket innebär att respondenterna ska informeras om att det är frivilligt att delta i enkätundersökningen (Ejlertsson 2005:29). Denna information gav vi våra respondenter på försättsbladet till enkäten (se bilaga 1).

4.3 Upplägg och genomförande

Eftersom vi ville nå ut till ett stort antal respondenter, och olika typer av frågeformulär då är lämpliga, valde vi att använda oss av enkäter i en attitydundersökning. Patel & Davidson (2003:84) beskriver attityden hos en individ i vetenskapliga sammanhang som en grundläggande värdering hos individen, vilket betyder att individens attityd står för mer än att individen tycker något. Trost (2001:69) skriver om två olika sätt att ställa attitydfrågor. Det ena sättet är att be respondenten ta ställning till olika påståenden genom att ange i vilken utsträckning han eller hon instämmer i dessa. Ett annat sätt är att ställa frågor som respondenten besvarar med ja eller nej. Vi har valt att använda oss av båda dessa typer av attitydfrågor i vår enkätundersökning.

Det finns flera för- och nackdelar med enkätundersökning. Vi har tagit del av och värderat dem i arbetet med vår studie. Fördelar med enkätundersökningar är exempelvis att de

- är lätta att arrangera jämfört med exempelvis intervjuer,
- innebär begränsade kostnader per respondent,
- ger standardiserade svar när alla respondenter får samma frågor.

Vidare är nackdelar med enkätundersökningar att

- förkodade svar kan upplevas som begränsande, då de inte ger möjlighet till någon större fördjupning,
- frågorna måste vara tydliga för att inte missförstånd ska uppstå, och inte formade så att de speglar forskarens egen uppfattning,
- personer, som har problem med att läsa, skriva eller förstå svenska språket, lätt faller bort i undersökningen. (Denscombe 2000:126, Ejlertsson 2005:11).

Trost (2001:72) varnar för öppna frågor eftersom han anser att det oftast är tidsödande att sammanställa svaren till den typen av frågor. En annan anledning till att avstå från öppna frågor är att många respondenter väljer att inte besvara dem. Det kan bero på att personen är osäker på sin åsikt, eller tycker det är svårt att formulera sig skriftligt. Patel & Davidson (2003:73) betonar dock att det är lämpligt med neutrala frågor för att ge respondenter möjlighet att lägga till sådant som inte kommit med i frågorna. Vi har valt att ge respondenterna svarsalternativ på våra frågor, men har även ställt en följdfråga till varje fråga för att respondenterna ska kunna utveckla och kommentera sitt svar om de önskar. Anledningen till att vi valde följdfrågor, trots att Trost avråder från sådana, var att vi anser att

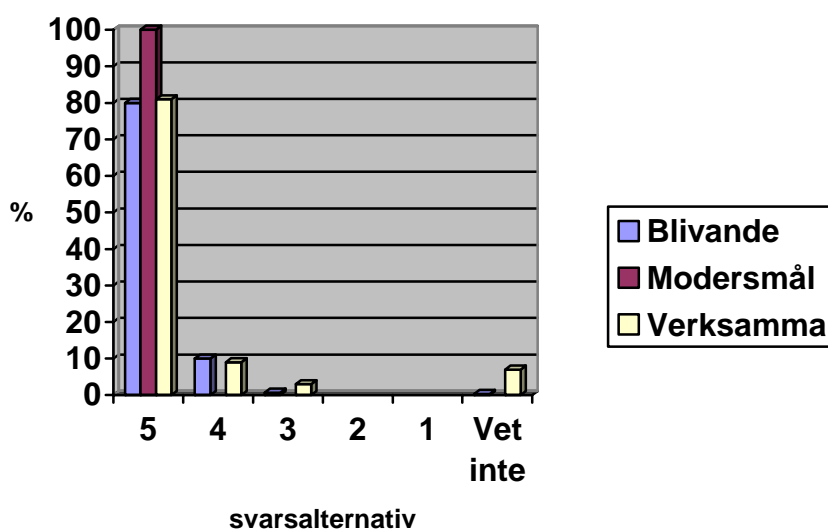
lärare bör vara väl förtrogna med att formulera sig skriftligt. Dessutom tror vi att vi kan få många intressanta svar på följdfrågorna av respondenterna då de i sin yrkesroll är vana vid att motivera sin undervisning och sina åsikter.

5 Redovisning av resultat

Vi har valt att visa resultatet av vår enkätundersökning genom diagram för att tydliggöra för läsaren hur de olika lärargrupperna svarat på frågorna. Efter varje diagram analyserar vi det resultat vi fått och ger exempel på citat av sådant våra respondenter angett som svar på följdfrågorna i enkäten.

Respondenterna har till fråga 1 och 2 fått ange olika svarsalternativ i skala 1 till 5, alternativt vet inte. Svarsalternativ 1 står här för ”inte alls” och 5 för ”ja, mycket/stor”. Vid fråga 3 har respondenterna haft svarsalternativen ”ja” respektive ”nej” att välja mellan. Flera av våra respondenter har dock valt att ange sitt svar mellan dessa båda alternativ, eller att uppge både ”ja” och ”nej” som svar.

5.1 Fråga 1: Är det viktigt att andraspråkselever blir erbjudna modersmålsundervisning?

Figur 2. Lärares syn på betydelsen av att andraspråkselever blir erbjudna modersmålsundervisning.

Svarsalternativ 5 betyder "ja, mycket/stor" och 1 betyder "inte alls".

Som diagrammet visar ansåg alla modersmåls lärare som deltog i vår undersökning att det är mycket viktigt att andraspråkselever blir erbjudna modersmålsundervisning. Det handlar om modersmåls lärarnas arbete, och de har en insyn i denna undervisning som ingen av de andra kategorierna lärare i vår undersökning har. En modersmåls lärare väljer i sin kommentar till sitt svar att dra de kunskapsmässiga fördelarna längre än de flesta andra som talar om andraspråksinläringen.

Tvåspråkiga elever har visat bättre resultat i skolan. (Modersmåls lärare)

Bland de två andra lärargrupperna, blivande lärare och verksamma lärare i övriga ämnen, var andelen respondenter med samma åsikt som modersmåls lärarna övervägande. Endast runt 20% av de blivande lärarna och ungefär lika många av de verksamma lärarna i övriga ämnen angav svarsalternativ 4 eller därunder. Kommentarer till svaren, som särskilt berör två ämnen, återkommer flertalet gånger bland alla de tre lärargrupperna. Det första ämnet handlar om betydelsen av goda kunskaper i modersmålet för att kunna lära sig ett nytt språk.

Kunskaper i modersmålet hjälper eleverna att lära sig ett annat språk, modersmållärare hjälper till med att jämföra språken. (Modersmållärare)

För att kunna lära sig ett nytt språk måste man kunna grunderna i sitt modersmål. (Blivande lärare)

För att nå bra resultat i att kommunicera på sitt modersmål och i att tala svenska. Den ena kunskapen befrämjar den andra. (Verksam lärare i övriga ämnen)

Det andra ämne, som är återkommande bland kommentarerna, behandlar vikten av att inte förlora sin identitet och sin ursprungliga kultur.

För att kunna sitt tänkande och sin kultur, lättare att förstå och acceptera vår. (Verksam lärare i övriga ämnen)

För att inte förlora sin identitet. (Modersmållärare)

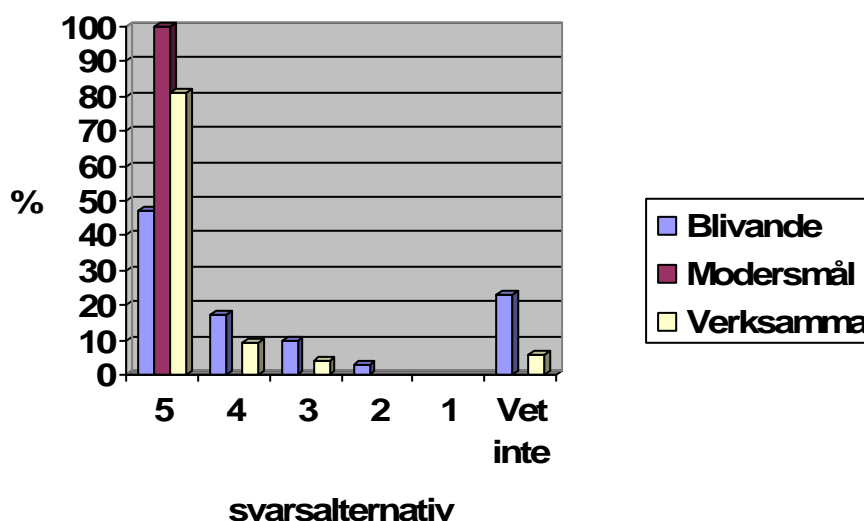
Det är viktigt att de kan sitt eget modersmål för att lära sig ett nytt. För att bibehålla sin egen kultur och förstå den nya. (Blivande lärare)

Av respondenterna bland blivande lärare och lärare i övriga ämnen fanns också de som ansåg det vara mindre viktigt att erbjuda andraspråkselever undervisning i deras modersmål. Det går att utläsa av enkäten, men tyvärr har dessa personer inte kommenterat sina svar, och därför får vi inte reda på deras bakomliggande tankar.

En respondent bland de blivande lärarna valde att se på frågan som om det gäller svenska personer som bor i andra länder istället för personer ifrån andra länder som flyttat till Sverige.

Jag anser att det är självklart, om man vänder på det, tror jag att svenska elever skulle vilja få svenskundervisning i andra länder. (Blivande lärare)

5.2 Fråga 2: Anser du att kunskaper i modersmålet har någon betydelse för eleven vid andraspråksinläring?

Figur 3. Lärares åsikter om modersmålet betydelse för inläring av andraspråk.

Svarsalternativ 5 betyder "ja, mycket/stor" och 1 betyder "inte alls".

Här är modersmålsläraerna den grupp lärare, som anser att modersmålet är ett viktigt verktyg för andraspråksinläring. Gruppen verksamma lärare håller till stor del med lärarna i modersmål även om det finns de som inte anser att modersmålet har lika stor betydelse. Bland de blivande lärarna är det endast knappt hälften som tycker att modersmålet har betydelse för andraspråksinläring. I denna grupp är det också en stor del som svarat "vet inte", och de har inte kommenterat sina svar.

Kommentarerna som respondenterna skrivit stämmer väl överens bland alla tre grupperna lärare. De skiljer sig inte heller särskilt mycket ifrån kommentarerna till svaren på fråga 1. Också på denna fråga kommenterades en del av svaren med att bra kunskaper i modersmålet gynnar inläringen av ett nytt språk.

Jag tror det är lättare att lära sig ett andra språk om man kan sitt modersmål väl. (Blivande lärare)

Bra grund i modersmålet underlättar andraspråksinläring. (Modersmålslärare)

För att lära ett nytt ord på svenska måste de kunna det på sitt språk. (Verksam lärare i övriga ämnen)

Bland alla tre grupperna finns också respondenter som inte bara ser goda kunskaper i modersmålet som ett hjälpmedel att lättare lära sig ett andraspråk, utan också ser det som en trygghet för eleverna att kunna sitt modersmål ordentligt.

Eleverna känner sig trygga om de har modersmål och de kan använda det som verktyg till andraspråk. (Modersmållärare)

Stärker självkänslan vilket påverkar allt. (Verksam lärare i övriga ämnen)

Eleverna måste ha ett tankespråk, ett grundspråk som de är trygga med för att kunna gå vidare. (Verksam lärare i övriga ämnen)

Hur vi uppfattar saker och vad vi tycker om dem utgår i de allra flesta fall ifrån våra egna erfarenheter eller, om vi inte har några sådana i ett specifikt ämne, utifrån vad vi hört av personer runt omkring oss. En verksam lärare som svarade ”vet inte” på frågan skrev som kommentar om erfarenheter denne fått genom en vän med invandrarbakgrund.

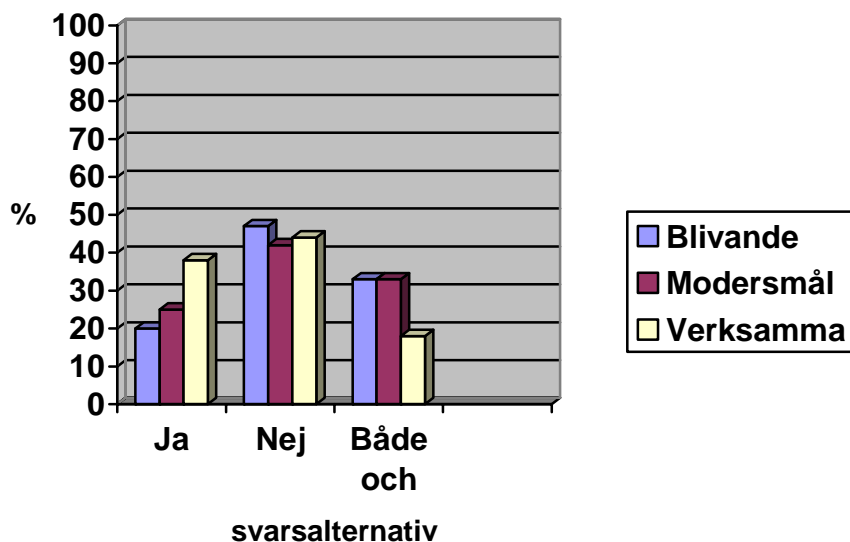
Har invandrarvänner som inte fått modersmålsundervisning och tycker att det var bra och att satsningen bör ligga på svenska språket. (Verksam lärare i övriga ämnen)

Utifrån de kommentarer som våra respondenter skrivit till sina svar framgår det att flera av dem kopplar goda kunskaper i modersmålet till goda resultat i ämnen utöver andraspråket. Dessa kommentarer finner vi både på modersmållärares och på övriga verksamma lärares inlämnade enkäter.

Hjälper för elevens inlärningsprocess i ett nytt språk och leder till ett bättre studieresultat. (Modersmållärare)

Elever behöver få basen, grunden i ett språk innan hon lär sig ett språk till, modersmål avgör elevens förmåga att lära sig annat t.ex. matte. (Verksam lärare i övriga ämnen)

5.3 Fråga 3: Tycker du att elever med annat modersmål än svenska ska få tala detta språk med varandra under lektioner och övrig tid i skolan?

Figur 4. Lärares syn på att andraspråks elever använder sitt modersmål på skoltid.

Till fråga 3 hade vi gett respondenterna svarsalternativen ”ja” och ”nej”, men flera av dem valde på eget initiativ att ange ett svar mellan dessa alternativ eller att ange båda alternativen som svar.

På de två första frågorna har modersmållärarna varit den lärarkategori som enhälligt ansett att modersmål och modersmålsundervisning är av stor betydelse för andraspråks elever. På den tredje frågan är svaret inte lika entydigt. Här har ungefär 40% av modersmållärarna svarat ”nej” på frågan om de tycker att andraspråks elever ska få tala sitt modersmål under skoltid. Drygt 30% av dem har inte kunnat bestämma sig utan istället angett ”både ja och nej” som svar. Andelen modersmållärare som har svarat ”ja” på frågan är således endast 25%. Resultatet av de blivande lärarnas svar är mycket likvärdigt modersmållärarnas. Bland de verksamma lärarna i övriga ämnen är andelen som svarade ”ja” ungefär lika stor som den som svarade ”nej”, ungefär 40%. Också bland dessa lärare fanns det de som inte kunde bestämma sig för ett svar och därför angav båda.

Det finns flera intressanta kommentarer bland svaren från de respondenter som svarat ”ja” på frågan huruvida de tycker att elever med annat modersmål än svenska ska få tala detta i skolan eller inte. Kommentarererna visar att respondenterna trots att de alla svarat ”ja” inte alls

tycker likadant i frågan. De har svarat ”ja”, men har olika åsikter när det gäller hur och var modersmålet ska få talas. Exempel på detta ges nedan.

Om de inte känner sig säkra i det svenska språket och behöver fråga något som rör skolan och vad man ska göra så kan det vara en trygghet att använda sitt modersmål. Det som förmedlas blir tydligare. (Blivande lärare)

Under modersmålslektioner. (Modersmåls lärare)

Det är ett viktigt verktyg för eleven – om eleven använder sitt modersmål istället för svenskan är eleven fortfarande i en process där modersmålet upplevs som det tryggaste kommunikationsmedlet. Svenskkunskaperna kommer med säkerhet om eleven omges av en god integritet. (Verksam lärare i övriga ämnen)

Även de respondenter som svarade ”nej” på frågan ser olika på svaret. Kommentarererna visar att respondenterna har olika tankar om varför det inte är lämpligt att använda sitt modersmål i skolan. Nedan är exempel på de kommentarer vi fått till svaret ”nej”.

Det är trots allt en svensk skola med svensk undervisning. Sitt modersmål får de i så fall tala på hemspråksundervisningen, annars på fritiden. (Blivande lärare)

Ta hänsyn till språket i det landet man bor i. (Modersmåls lärare)

Jag är för en integrerad skola där vi alla förstår varandra. Det blir som ett hemligt språk där andra stängs ute. (Verksam lärare i övriga ämnen)

Kommentarererna från de respondenter som inte kunde bestämma sig för alternativen ”ja” eller ”nej” utan satte sitt svar mellan dessa båda liknar i stora drag kommentarererna från många av de respondenter som svarade antingen ”ja” eller ”nej”. En av de kommentarer vi fick till både ”ja” och ”nej” var:

På rasterna måste de få tala vilket språk de vill, däremot är jag tveksam till om jag tycker det är ok i klassrummet. (Blivande lärare)

Det kan jämföras med kommentaren från en blivande lärare som svarade ”nej” på frågan och skrev att eleverna självklart kan prata sitt modersmål på rasterna men inte på lektionerna då de behöver lära sig det svenska språket.

En blivande lärare som svarade ”nej” kommenterade detta med att det kan verka kränkande för de elever som inte förstår språket när andraspråkselever talar sitt modersmål. En modersmålslärare kommenterade sitt ”nej”-svar med att alla elever inte kan förstå vad som sägs. Till både ”ja” och ”nej” fick vi kommentaren:

Ja, men nej om det används fel ex mobbning och prata för att ej andra ska förstå. (Verksam lärare)

Exempel på andra kommentarer vi fick av de respondenter som svarade både ”ja” och ”nej” är:

Svenska i första hand, men behövs ordförklaringar är det bra med kompisar som kan förklara på det egna språket. (Verksam lärare)

Modersmål hemma, svenska i skolan för att lära båda tillräckligt. (Modersmålslärare)

Under lektion talar vi svenska för vi bor i Sverige. (Blivande lärare)

6 Diskussion och sammanfattning

Syftet med vår studie har varit att studera hur verksamma och blivande lärare i grundskolan ser på undervisning i annat modersmål än svenska samt att undersöka hur de ser på modersmålsundervisningens betydelse för inläringen av andraspråk. Skolverket skriver i *Undervisning i hemspråk och svenska som andraspråk* (1992) om forskning kring modersmålsundervisning, vilken är betydelsefull när det gäller inhämtandet av kunskap i skolan samt utvecklingen av både modersmålet och andraspråket.

Det är intressant och glädjande att många av respondenterna i vår undersökning vet att kunskaper i modersmålet är av stor betydelse för att eleverna ska kunna ta till sig ett nytt språk. Om resultatet av vår undersökning vore typisk för alla lärare i Sverige skulle det förmodligen betyda att lärarna skulle trycka på mer för att skolan ska erbjuda alla elever med annat modersmål än svenska undervisning i detta språk. Vi upplever det som bättre att det är de blivande lärarna, och inte de verksamma, som är osäkra på frågan om de anser att kunskaper i modersmålet har någon betydelse för eleven vid andraspråksinläring. Som student har man tid på sig att lära sig mer om ämnet innan man går ut i arbetslivet. Vår åsikt är, precis som någon av de blivande lärarna skrev i sin kommentar, att det handlar om en avsaknad av kunskap och erfarenhet i ämnet. De flesta av de studenter som deltog i vår undersökning går sin fjärde termin på lärarutbildningen och har några terminer kvar innan de tar sin examen. Detta skulle kunna betyda att studenterna får information och kunskap om modersmålsundervisning och andraspråksinläring senare under utbildningen. Vi vill dock påpeka att vi efter sju terminer på lärarutbildningen inte gått någon kurs som behandlat detta.

Paulin (1995) poängterar att läromedel är en avgörande faktor för att arbeta effektivt när det gäller läsinlärningsmetoder. Det kan hända att modersmålläraren inte har tillgång till lämpliga läromedel som passar bra för modersmålsundervisning. Vår åsikt är att det kan påverka elevernas språkutveckling mycket. Med detta menar vi att läromedel spelar en stor roll, och behöver vara intresseväckande och inspirerande. En stor del av våra respondenter är eniga om att modersmålet har oerhörd betydelse för inläringen av andraspråk. Det gör också vi och anser därför att två timmar per vecka i modersmålsundervisning är för lite för att elever ska få tillräcklig tillgång till kunskap i sitt modersmål. Detta behandlas även i litteraturen av Håkansson (2003), som skriver att modersmålsundervisning får alldeles för lite tid, vilket kan ha en negativ effekt på tal- och skriftspråk hos eleverna. Det mest gynnsamma för modersmåls- och andraspråkseleverna är om modersmållärare och övriga lärare har ett nära

samarbete, vilket ofta inte är möjligt på grund av att modersmålsundervisningen är förlagd efter skoltid.

Genom kommentarerna till frågorna i vår undersökning har vi kunnat se att modersmålslärarna anser att elever med annat modersmål än svenska ska erbjudas undervisning i sitt modersmål eftersom det hjälper till att stärka deras identitet. Skolverkets skrift *Undervisning i hemspråk och svenska som andra språk* (1992) bekräftar modersmålsundervisningens stora betydelse för att eleven ska utveckla en trygg etnisk identitet, och menar att inläringen av kunskap underlättas med hjälp av modersmålsundervisning. Vi åsikt är att identitet och inläring hör samman. När en elev känner sig trygg i sin identitet finns det ork och energi att ta till sig kunskap. Om en elev istället är osäker i sin identitet tror vi att mycket energi läggs på detta och att det då inte finns tillräcklig ork kvar för inläring. Modersmålslärare i vår undersökning anser, när det gäller inhämtandet av kunskap, att tvåspråkiga elever många gånger visar bättre resultat i skolan än enspråkiga. När det gäller frågan om modersmålets betydelse för elevens andraspråksinläring liknar svaren ovanstående. Våra respondenter inom gruppen modersmålslärare menar att goda kunskaper i modersmålet stärker inlärningsprocessen, vilket i sin tur ofta leder till bättre studieresultat. Nelson Wareborn (2004) talar om att elever som har varit delaktiga i modersmålsundervisning många gånger får högre betyg i exempelvis matematik och engelska än elever som inte har haft någon undervisning i modersmålet. Även forskning, som Lindberg skriver om, visar att modersmålets betydelse för elevers kunskap och språkutveckling är mycket stor (Lindberg 2005). Vi tror att flerspråkighet kan vara en god merit i vårt alltmer internationella samhälle. När vi läser i litteratur och i kommentarer av våra respondenter att tvåspråkighet ofta leder till bättre studieresultat känns det ännu viktigare att elever med annat modersmål än svenska verkligen får tillgång till modersmålsundervisning.

Vid sammanställningen av vår undersökning lade vi märke till att vissa termer återkom i kommentarerna till svaren. Lärarna tog upp vikten av identitet, trygghet, kulturtillhörighet och ett användbart tankespråk. Genom att koppla samman dessa termer har vi fått fram något som vi tycker är mycket viktigt – en god självkänsla och självbild. I litteraturdelen finns ett utdrag av Fredriksson och Taube (2001) som beskriver hur viktigt det är för andraspråkselever att kunna läsa för att anpassa sig till den svenska skolan. Vidare förklarar de att om eleven misslyckas med att lära sig läsa kan eleven få en negativ självbild som i sin tur kan leda till misslyckanden även på andra områden i skolan. Våra erfarenheter från skolverksamheten har visat oss betydelsen av en god självbild för att inläring och socialt samspel ska fungera för eleverna.

För att andraspråkselever ska kunna lära sig att läsa på sitt andraspråk krävs att de har basen i sitt modersmål. Hyltenstam och Toumela (1996) tycker att dessa elever, genom att modersmålsundervisningen utvecklas till ett tankespråk i skolan, kan få hjälp vid inläringen av andraspråket. Bland de verksamma lärarna i vår enkätundersökning nämndes bland annat betydelsen av ett tryggt tankespråk. Vår åsikt är också att det är mycket viktigt att ha ett tankespråk, ett språk på vilket tankarna kan formos och utvecklas. Även Lindberg skriver om att forskning visar att den kognitiva utvecklingen gynnas av tvåspråkighet (Lindberg 2005). Ytterligare en författare som behandlar detta är Paulin (1995), som tar upp språkinläringens nära koppling till den kognitiva utvecklingen, och skriver om att modersmålet måste stimuleras för att det ska fortsätta utvecklas. Vidare nämner Svensson (1998) att språket har en nära koppling till den egna identiteten. Detta poängteras också av flera av våra respondenter, och vi upplever det som positivt att lärarna har den inställningen när det gäller minoritetselever i dagens skola.

När det gäller frågan huruvida andra modersmål än svenska ska få talas under skoltid, tycker vi att svaren blev förvånansvärt likvärdiga mellan de olika grupperna lärare. Här visade svaren inte på någon skillnad mellan lärare med eller utan erfarenheter av modersmålsundervisning och andraspråkselever. På denna fråga valde många av respondenterna att välja ett svarsalternativ mellan de två givna, ”ja” och ”nej”. Vi förstår att det inte är enkelt att besvara frågan med ett rent ”ja” eller ”nej”. Som olika individer har vi olika erfarenheter och det är utifrån dessa, eller vad vi hört andra personer berätta om sina erfarenheter, som vi tar ställning för eller emot något. Om någon upplevt det negativt att elever talat sitt modersmål i skolan leder det förmodligen till att personen besvarar frågan med ett ”nej”. Svaret blir däremot troligtvis ”ja” om den tillfrågade personen istället har positiva erfarenheter av samma situation. Också i litteraturen går det att läsa att vissa lärare inte tycker att elever med annat modersmål än svenska ska använda detta på lektionerna (Paulin 1995). Orsaken till detta kan vara att många vuxna tror att ord på barnets modersmål kommer istället för svenska ord (Ladberg 2000). Bland våra respondenter finns det dem som anser att elever med annat modersmål än svenska inte ska få tala det under lektionstid i skolan. Här ser vi att resultatet av vår undersökning stämmer väl överens med litteraturen

Utifrån resultatet av vår attitydundersökning gjord med hjälp av enkäter ser det ut som om de blivande lärarna behöver få mer information om modersmålsundervisning och dess betydelse för andraspråksinläring. Bland de blivande lärarna var det drygt 20 procent som svarade ”vet inte” på frågan rörande respondenternas åsikter om modersmålets betydelse för andraspråksinläringen, och en motivation till detta var just brist på erfarenhet. Paulin (1995)

påpekar att pedagogens kunskap om språkinläring, flerspråkighet och vad som utvecklar barnets språk är väldigt viktigt för elevens kunskapsutveckling. Detta tas också upp av Ladberg (2000) som skriver om vilken central roll en pedagog har för att stötta barnet intellektuellt och se på alla barnets värdefulla språkkunskaper som just kunskaper. Som vi skrev tidigare har vi inte fått någon djupare information om modersmålsundervisningens betydelse för andraspråksinläringen under vår utbildning och vi ser det som en brist. Vi hoppas att ansvariga för lärarutbildningen inkluderar det i utbildningen för framtida studenter. Detta är viktigt också av den anledningen att en av de viktigaste frågorna för EU är att inspirera människor att lära sig andra språk och se till att det sker genom undervisning av högsta standard. Språklärarna har här en stor roll, som kräver rätt kombination av språkkunskaper och pedagogik (*Främja språkinläring och språklig mångfald 2004-2006*).

7 Slutord

Vi tycker det har varit otroligt spännande och intressant att få genomföra detta arbete. Det känns som att vi har fått ett svar på vår frågeställning när det gäller det begränsade antal respondenter vi hade möjlighet att tillfråga. Vi tycker också att vi uppnått vårt huvudsakliga syfte att få ett svar på verksamma och blivande lärares syn på modersmålets betydelse för andraspråksinläringen.

För att få en meningsfull undervisning i modersmål krävs att de negativa faktorerna ändras. Alla lärare som undervisar i modersmål, och även andra lärare som undervisar tvåspråkiga elever, bör ha kunskap om minoritetslevers språkinläring eftersom denna skapar grunden för en god undervisning. Vår önskan är att den nya lärarutbildningen lägger större vikt vid modersmålsundervisning och bidrar till att bygga upp medvetenhet angående ämnet bland blivande lärare.

Avslutningsvis vill vi poängtera att modersmålet är barnets verktyg för att få en positiv självkänsla. Modersmålet ligger till grund för att utveckla barnets förmåga till inläring och att ha många flerspråkiga medlemmar kan räknas som en fördel för samhället.

Självklart skulle det vara mycket intressant att göra undersökningen bland ett betydligt större antal respondenter, och vi hoppas att någon annan känner sig manad att ta vid.

Referenser

- Axelsson, Monica (2003), "Andraspråksinläring i ett utvecklingsperspektiv." I: Bjar, Louise & Liberg, Caroline (red.) (2003) *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Bergman, Pirkko m.fl. (1992), *Två flugor i en smäll. Att lära på sitt andraspråk*. Eskilstuna: Tuna Tryck AB.
- Denscombe, Martyn (2000), *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Ejlertsson, Göran (2005), *Enkäten i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Ellneby, Ylva (1996), *När kriget kom till dagis*. Eskilstuna: Sveriges Utbildningsradio AB.
- Fler språk - fler möjligheter: utveckling av modersmålsstödet och andraspråksundervisningen: Rapport till regeringen 15 maj 2002* (2002), Skolverket. Stockholm: Statens skolverk.
- Fredriksson, Ulf & Taube, Karin (2001), *Läsning bland elever med invandrabakgrund - En undersökning av läsförmåga och bakgrundsfaktorer hos elever i årskurs 3 i Stockholm 1993-96*. Stockholm: Institutionen för internationell pedagogik, Stockholms universitet.
- Främja språkinläring och språklig mångfald* (2004-2006), Europeiska kommissionen. Luxemburg: Europeiska gemenskaperna.
- Grundskolans kursplaner och betygskriterier* (2000), Skolverket. Västerås.
- Hill, Margreth (1996), *Invandrabarns möjligheter. Om hemspråksundervisning och Språkutveckling*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och Didaktik.
- Hyltenstam, Kenneth (utg.) (1981), *Språkmöte*. Lund: Liber Läromedel.
- Hyltenstam, Kenneth & Toumela, Veli (1996) "Hemspråksundervisning" I: Hyltenstam, Kenneth (red.), *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Håkansson, Gisela (1998), *Språkinläring hos barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Håkansson, Gisela (2003), *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Ladberg, Gunilla (2000), *Skolans språk och barnets – att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Lund: Studentlitteratur.
- Ladberg, Gunilla (2003), *Barn med flera språk*. Stockholm : Liber AB.
- Lindberg, Inger (1996), *Språka samman. Om samtal och samarbete i språkundervisning*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

- Lindberg, Inger (2002) *Myter om tvåspråkighet*. Hämtat från
<http://www.spraknamnden.se/sprakvard/innehallsfor-teckning/4_02/lindberg_4_02.htm>.
Publicerat 28 januari 2003. Hämtat 10 augusti 2005.
- Läraryrkesförbundet (2005) *Modersmållärare – en outnyttjad resurs för skolans mångfald och utveckling*. Hämtat från <[http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/Documents/002F0229/\\$FILE/Sammanstallning.pdf](http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/Documents/002F0229/$FILE/Sammanstallning.pdf)>. Publicerat maj 2005. Hämtat 12 augusti 2005.
- Nelson Wareborn, Margit (2004), *Minst 100 nya ord i veckan ska läras in. Vem har motivation och uthållighet för det?* Göteborg: Göteborgs universitet. Institutionen för pedagogik och didaktik.
- Patel, Runa & Davidson, Bo (2003), *Forsningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Paulin, Arja (red.) (1995), *Mer än ett modersmål Hemspråksdidaktik*. Stockholm: HLS Förlag.
- Skola för bildning* (1992). Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Svensson, Ann-Katrin (1998), *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, Roger (2003), *Lärande i praktiken*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.
- Teleman, Ulf (1991), *Lära Svenska, om språkbruk och modersmålsundervisning*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- Tingbjörn, Gunnar (1994), *Svenska som andraspråk – Lärarbok*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Trost, Jan (2001), *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.
- Undervisning i hemspråk och svenska som andraspråk* (1992), Skolverket. Stockholm: Skolverket.
- Viberg, Åke (1992), *Vägen till ett nytt språk*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Attitydundersökning

- Vi, som lämnar ut denna enkät, är två lärarstuderande som under höstterminen 2005 skriver vårt examensarbete. Uppsatsens syfte är att undersöka vilken uppfattning blivande och verksamma lärare har om modersmål och andraspråk.
- I samband med att ni besvarar enkäten ber vi er lämna några uppgifter gällande yrke och ursprung. Ni ska inte lämna namn vilket innebär att era svar kommer att vara anonyma. Skolorna ni arbetar på kommer inte heller att nämnas vid namn.
- Vi ber er besvara enkäten under september månad, då vi behöver få in svaren senast den **26 september**.
- Vi vill göra er uppmärksamma på att ni inte är skyldiga att besvara enkäten. Vi är dock **mycket tacksamma** om ni gör det eftersom det kommer att hjälpa oss i vårt arbete med uppsatsen. Slutligen vill vi säga ett stort **TACK** till alla er som hjälpt oss genom att besvara våra frågor!

Vänliga hälsningar

Helen Kullander och Niloofar Mehrali

När Ni besvarar våra frågor ber vi Er att ringa in det alternativ som Ni tycker bäst stämmer in med Er åsikt. Vid skala 1 – 5 är 1 = Inte alls och 5 = Ja, mycket/stor. Under vissa svarsalternativ finns möjlighet att motivera varför Ni valt just det svaret, och vi är tacksamma om Ni vill fylla i Er motivation på linjen.

- Jag är: lärare i modersmål lärare i andra ämnen blivande lärare
 - Jag har arbetat som lärare i: _____ år
 - Jag har erfarenhet av andraspråkselever:
Ingen 1 - 2 år 3 – 5 år 5 – 10 år 10 år eller mer
 - Ursprung: Jag är född i Sverige Jag har bott i Sverige _____ år
 - Ålder: _____ Kön: kvinna man
-

1. Är det viktigt att andraspråkselever blir erbjudna modersmålsundervisning?

1 2 3 4 5 Vet inte

Varför? _____

2. Anser du att kunskaper i modersmålet har någon betydelse för eleven vid andraspråksinlärning?

1 2 3 4 5 Vet inte

I så fall, vilken betydelse? _____

3. Tycker du att elever med annat modersmål än svenska ska få tala detta språk med varandra under lektioner och övrig tid i skolan?

Ja Nej

Varför? _____

